

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ – ІНТЕРПОЛ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Як відомо, однією з найбільш латентних сфер кримінального бізнесу є незаконний обіг культурної спадщини – викрадення, підробка, контрабанда і незаконний пошук культурних та археологічних цінностей. Останніми роками цей напрям злочинної діяльності отримав додатковий поштовх внаслідок збільшення кількості та інтенсивності збройних конфліктів у світі. Мародерство та розграбування культурних та археологічних цінностей не тільки завдає шкоди конкретним предметам чи їх власникам, а й знищує чи ставить під загрозу знищення історію та ідентичність цілого народу (чи народів).

Саме тому припинення незаконного обігу культурної спадщини було, є і залишається одним із пріоритетних напрямів діяльності МОКП-Інтерпол, що постійно вживає заходи із збереження та захисту культурних і археологічних цінностей кожної зі 195 держав-членів.

Ефективність міжнародної взаємодії каналами МОКП-Інтерпол є загально визнаною. Так, Рада Безпеки ООН у своїх резолюціях 2199 (2015 р.) та 2347 (2017 р.), закликаючи держави світу вжити належних заходів для припинення обігу культурних цінностей, викрадених під час збройних конфліктів в Іраку та Сирії, констатувала вирішальну координаційну роль МОКП-Інтерпол у цьому, а також вказала, що контрабанда культурної та археологічної спадщини з держав, на території яких відбуваються бойові дії, прямо пов'язана із фінансуванням тероризму. У свою чергу Генеральна Асамблея ООН у резолюції 73/130 (2018 р.) наголосила на потребі створення (за підтримки МОКП-Інтерпол) у всіх державах-учасниках спеціалізованих підрозділів правоохоронних органів із захисту культурної спадщини.

У Генеральному секретаріаті Інтерполу з метою сприяння правоохоронним органам держав-учасниць МОКП-Інтерпол вже створено спеціалізований відділ з питань протидії незаконному обігу викрадених творів мистецтва. Основними завданнями цього підрозділу є:

- взаємодія з міжнародними організаціями, діяльність яких безпосередньо пов'язана з протидією незаконному обігу культурних цінностей (ЮНЕСКО, Управління ООН з наркотиків та злочинності, Міжнародна рада музеїв, Міжнародна митна організація, Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей, ОБСЄ, Європол тощо).

- забезпечення оперативного обміну інформацією про викрадені твори мистецтва між державами-членами МОКП-Інтерпол та її офіційними партнерами;

- розробка технологій та інструментів, спроможних підвищити ефективність протидії незаконному обігу культурних цінностей (як-от спеціалізовані банки даних та Оповіщення про викрадені культурні цінності);

- організація міжнародних конференцій та тренінгів із питань протидії незаконному обігу культурних цінностей.

Для оперативної та безпомилкової ідентифікації викрадених творів мистецтва у МОКП-Інтерпол використовуються розроблені Міжнародною радою музеїв і схвалені ЮНЕСКО міжнародні стандарти опису викрадених предметів мистецтва, антикваріату та давнини (OBJECT ID checklist, <http://icom.museum/object-id>), перекладені 17 мовами світу, у тому числі українською.

Крім цього, в Генеральному секретаріаті Інтерполу створено та функціонує банк даних викрадених творів мистецтва, що станом на сьогодні містить інформацію про більш ніж 52 тис. предметів. Перевірка може здійснюватись як шляхом введення конкретних характеристик предмета (тип, категорія, техніка виконання, назва, авторство, країна походження), так і шляхом порівняння його фотографії із наявними у банку даних. Згідно політики МОКП-Інтерпол доступу до цього банку даних може отримати будь-яка особа (шляхом заповнення бланку заяви на веб-сайті МОКП-Інтерпол – <https://www.interpol.int/Crimes/Cultural-heritage-crime> – або завантаження на мобільний телефон спеціального застосунку ID-Art Mobile App), що уможливорює перевірку предмета в режимі реального часу.

Завдяки швидкому обміну зазначеною інформацією та координаційним зусиллям згаданого вище та інших підрозділів Генерального секретаріату Інтерполу тільки протягом 2020 року в 72 державах-членах МОКП-Інтерпол при припиненні відповідних злочинів, перекритті каналів контрабанди, проведенні арештів та обшуків було вилучено 854 742 предмети культурної спадщини (нумізматичні цінності, картини, скульптури, археологічні та бібліотечні матеріали), з них 567 465 (тобто дві третини) – у Європі.

Що ж до України, то Національна поліція, яка через Департамент міжнародного поліцейського співробітництва здійснює представництво та виконання зобов'язань України в МОКП-Інтерпол, забезпечує використання інформаційної системи МОКП-Інтерпол у сфері протидії незаконному обігу культурних цінностей шляхом надсилання запиту про публікацію Генеральним секретаріатом Інтерполу Оповіщення про викрадені культурні цінності з метою встановлення місцезнаходження викрадених творів мистецтва або інших предметів, що становлять

культурну цінність, або для ідентифікації таких об'єктів, на підставі отриманого запиту / звернення в рамках кримінального провадження або оперативно-розшукової справи (за умови надання відомостей, зазначених у формулярі для запиту публікації Оповіщення про викрадені культурні цінності згідно з додатком 9 до Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України від 17 серпня 2020 року № 613/380/93/228/414/510/2801/5).

УДК 343.985(075)(043.2)

Албул С.В., к.ю.н., професор,
Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна
Байов В.О., заступник начальника відділу
Управління протидії кіберзлочинам в Одеській області
Департаменту кіберполіції Національної поліції України,
м. Одеса, Україна

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ДО ПИТАННЯ НОВЕЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На теперішній час оперативні підрозділи Національної поліції України здійснюють правоохоронну діяльність у складних криміногенних умовах. Суттєве зростання абсолютних показників злочинності всіх видів, соціально-політична криза багато в чому обумовлюють необхідність кардинально нового підходу до питань правового забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України [2, с. 9].

Нова наукова парадигма оперативно-розшукової діяльності в Україні на сьогодні перебуває у стадії формування. Майже десятиріччя існування оперативно-розшукової діяльності в умовах суворих обмежень (а іноді й заборон) кримінального процесуального законодавства призвели до втрати нею наступальності та упереджувального характеру [2, с. 12]. До чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» з моменту його прийнятий (18 лютого 1992 року) 44 рази вносилися концептуальні зміни та доповнення [3]. Намагання привести нормативну базу та, відповідно, практику оперативно-розшукової діяльності до європейських та світових стандартів, зіткнулися з вітчизняною бюрократичною системою та породженими нею ухвалами, погодженнями,